

УДК 551

ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОШЕННЯ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Брагін А.В., аспірант
Дробітько А.В., докторка с.-г. наук, професорка
Миколаївський національний аграрний університет

Зрошення - це комплекс технологій і технічних засобів регулювання процесу ґрунтоутворення, спрямований на підвищення родючості сільськогосподарських земель у зоні недостатнього або нестійкого природного зволоження. Зрошення - це штучне зволоження ґрунтів для забезпечення росту рослин.

Зрошення особливо важливе для південних регіонів України через нестачу опадів і посушливий клімат. Степовий клімат помірно-континентальний з м'якою малосніжною зимою і жарким посушливим літом. Середня температура січень – $-4,5^{\circ}\text{C}$, липень – $+22,2^{\circ}\text{C}$, річна кількість опадів: 330-450 мм на рік, висота снігового покрыву 9-11 см (спостерігаються безсніжні зими 2023-2025 рр), високе випарування зумовлює дефіцит вологи в ґрунті.

Миколаївська область розташована в зоні недостатньої вологи. Водні ресурси дуже обмежені. Середній сумарний стік річок області не перевищує 3,5 млрд.куб.м. води в рік. Запаси підземних джерел обмежені і їх використання не перевищує 0,14 млрд.куб.м. води в рік [1].

Недостатня кількість та нерівномірний розподіл опадів при частих засухах і суховіях не сприяють належному розвитку сільськогосподарських культур на півдні України, спричиняють різке коливання врожайності по роках та зумовлюють нестабільність сільськогосподарського виробництва. Тому Миколаївська область є зоною ризикованого землеробства, де вкрай необхідне зрошення.

Сучасна історія зрошення на півдні України бере початок від 7 травня 1948 року приймається постанова Ради Міністрів СРСР №1517 «Про розвиток зрошення в південних областях Української РСР»;

Початок будівництва зрошувальних систем розпочинається з 1950-х років минулого століття, так у 1951 році розпочато будівництво Інгулецької зрошувальної системи, в подальшому за 1966-1970 роки розпочато будівництва Явкінської зрошувальної системи, Спаської зрошувальної системи, Південно-Бузької зрошувальної системи та інших зрошувальних систем.

Одним з амбітних планів з розвитку зрошення на півдні України був будівництво каналу Дунай-Дніпро. Яким передбачались перекидання прісної води з Дунаю до Дніпровського лиману за допомогою опріснення лиманів в

Одеський та Миколаївській областях та з'єднання їх за допомогою мережею каналів, з насосними станціями подачі води.

Передбачалось збільшити використання водних ресурсів Дніпра та Дністра на 9,5-10,5 куб.км та збільшення ефективності на площі 1,5 млн.га зрошувальних земель. Також передбачалось отримувати 15 тис.тонн риби в рік [2].

Даний проєкт в повному обсязі не реалізований.

Миколаївська область займає площу 24,6 тис.км². Область у географічному відношенні розташована на півдні України, належить до басейнів: Південного Бугу (59,5%), Дніпра (23,5%) та річок Причорномор'я (17,0%).

На території Миколаївської області налічується 121 річка (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 3604,84 км. Річки Миколаївщини відносяться до рівнинних зі швидкістю течії 0,1-0,3 м/с. Річкова мережа слаборозвинута, середня густина її становить 0,15 км/км² (середній по Україні показник – 0,25 км/км²).

В Миколаївській області побудовано 38 водосховищ і 1229 ставків.

На території області знаходяться 7 лиманів: Березанський, Бейкуський, Бузький, Дніпровсько-Бузький, Карабушський (західна та східна частина), Тилігульський та Сосицький лимани [3].

Основні джерела води для зрошення на території Миколаївської області є річки (Південний Буг, Інгул, Інгулець), водосховища, канали та підземні води (обмежено).

Сучасний стан зрошення це застаріла інфраструктура, зменшення площ зрошення, вплив війни, зміни клімату, потреба у фінансуванні.

За даними Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської обласної державної адміністрації зрошувані землі Миколаївської області займають 190,3 тис га, що становить 10% у загальній площі

сільськогосподарських угідь. Однак, в довоєнний період щорічно поливалося в межах 30,0-33,0 тис га.

Подачу води здійснюють 3 водогосподарські організації, а саме:

Управління каналів річки Інгулець та Регіональний офіс водних ресурсів, які знаходяться в підпорядкуванні Державного агентства водних ресурсів України;

Вознесенське міжрайонне управління водного господарства, яке передано в рамках реформ в підпорядкування Державного агентства меліорації та рибного господарства України.

В умовах агресії з боку РФ в 2022 році вдалося забезпечити полив на площі лише 2,9 тис га. Причиною суттєвого зменшення поливних площ було введення активних бойових дій на території області та тимчасова окупація територій в зоні обслуговування Управління каналів річки Інгулець.

В 2025 році полито 20,6 тис га, в тому числі 9,8 тис га краплинне (2024 – 18,0 тис га; 2023 – 16,5 тис га; 2022 – 2,9 тис га; 2021 – 29,3 тис га).

Наразі здійснюється передача меліоративної інфраструктури зрошувальних систем до сфери управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм України, на баланс Державної установи «Українські гідромеліоративні системи».

Відновлення зрошення для Миколаївщини та півдня України в цілому є актуальним питанням, адже аграрний сектор економіки безпосередньо залежить від кліматичних умов. Одним із факторів, що може знизити ці ризики - це безумовно збільшення поливних площ зрошення.

Перспективи розвитку зрошення це модернізація систем, крапельне зрошення, туманне зрошення, меліорація снігова, та Державні програми, іноземні інвестиції.

Зрошення - ключ до розвитку аграрного сектору області, який потребує інвестицій і модернізації та має великий потенціал.

Список використаних джерел

1. Любарцева В.С. Водні ресурси Миколаївщини. Миколаїв 2016 р. 167 с.
2. Довідник по водним ресурсам. Під редакцією Стрільця Б.І. – К.: Урожай, 1987. – 304 с.
3. Водний фонд Миколаївської області. Миколаїв 2018 р. 167 с.